

Dubrovnik intermedijalno: između idile i pogibije

Marijana Erstić (Split)

Rad je posvećen prof. dr. Slaviji Kabić

Ragusa je jedinstvena.¹ Aristokratska Dubrovačka Republika bila je slobodna više od šest stotina godina (1204–1809) – i to usred velesila Venecije, Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva. Iako je i Shakespeare (1564–1616) znao za Iliriju, odnosno najvjerojatnije Ragusu, što je vidljivo u komediji *Twelfth Night* (Dvanaesta noć, 1623), na njemačkom govornom području zanimanje se za Dubrovačku Republiku probudilo tek u 19. stoljeću. To je Napoleonova zasluga. Godine 1808. Dubrovačku Republiku i njezinu neovisnost ukida Napoleonov maršal Marmont. Nakon Napoleonova pada i Bečkog kongresa 1815. godine područje nekadašnje Raguse pripalo je Habsburškoj Monarhiji postavši središte jednoga od četiriju okruga austrijske pokrajine Kraljevine Dalmacije. Kraj Prvog svjetskog rata naša je Ragusa, pak, dočekala kao sjedište jednoga od dvanaest dalmatinskih kotara. Istodobno raste zanimanje za Grad u književnim krugovima njemačkoga govornog područja. Stoljećima opisivana kao *locus amoenus*, odnosno idilično mjesto, primjerice kod Držića, Shakespearea i Gundulića, Ragusa sada postaje mjestom pogibije. U dramskoj pripovijesti *Marino Caboga* (1814) Achima von Arnima (1781–1831) središte je radnje povezano s katastrofalnim potresom iz 1667. godine.² Prije potresa prikazan je dubrovački plemić Marino Caboga (Marin Kabužić), koji u Senatu mačem rani potkupljivog ujaka, zatim biva uhapšen, a kasnije se herojski oslobađa i na kraju pridonosi usponu Republike. Na kraju drame Dubrovnik je uskrsnuo iz ruševina, vraća se stari poredak i Grad ponovno krase osobine idile. Dramu je 2004. godine Slavija Kabić prevela za časopis *Dubrovnik*, a tekst je prepjevao Luko Paljetak.³ Arnimov je tekst najvjerojatnije nastao 1814. godine. Nekoliko godina ranije u Berlinu nastaje jedno drugo djelo u kojem se

¹ Članak sažima neke od analiza i zaključaka knjige *Dubrovnik intermedial. Zwischen Idyll und Katastrophe*, Siegen: Universitätsverlag Siegen – UniverSi, 2020. Ideju za tezu članka dobila sam tijekom razgovora s Hans-Jürgenom Schraderom, koji je nakon jednog mog predavanja o *Dubrovniku u svjetskoj književnosti* primijetio da vremenska podudarnost djela navedenih autora ukazuje na činjenicu da je Dubrovačka Republika pala u okvirima Napoleonovih osvajanja.

² Achim von ARNIM: *Marino Caboga*, u: ARNIM, *Sämtliche Romane und Erzählungen*, vol. III. München: Hanser, 1965, 466–523.

³ ARNIM, Marino Caboga. Pripovijest kazališnog pisca za četvrtak, *Dubrovnik. Časopis za književnost i znanost*. XV/2-3 (2004), 29–70.

govori o Ragusi. Mjesto je radnje na početku novele *Der Findling / Nahoče* (1811) Heinricha von Kleista (1777–1811) Ragusa u kojoj vlada kuga.⁴ Ovdje je Ragusa ishodište konačne katastrofe koja je povezana s jednim dubrovačkim posinkom. S književnopovijesnog gledišta Ragusa tako stoljećima oscilira između idile i pogibije, a u njemačkoj klasici i romantici između 'pravednih' očeva i 'pogubnih' sinova.

Rad je usredotočen na usporedbu ovih dvaju navedenih književnih djela. Budući da i Arnim i Kleist koriste djela likovne umjetnosti, u radu kao znanstvena okosnica služi teorija intermedijalnosti.⁵ U radu se prvi put povezuje vijest o padu Dubrovačke Republike s istovremenim zanimanjem njemačkih klasika i romantičara, kod kojih je Napoleon bio izuzetno omražen.

No, najprije nekoliko riječi o metodi. Znanost o književnosti često se povezuje s drugim disciplinama, npr. s kulturologijom, sa znanosti o medijima i s drugim raznim umjetnostima. Ona je, kao i književnost, interdisciplinarna. Interdisciplinarni su i gradovi. Gradovi su već tisućljećima kulturna, politička i društvena središta, a zadnjih tridesetak godina, možda čak i stotinjak, oni su posebni oblici medija. Isto tako oni i sami ulaze u druge medije, u književnost i slikarstvo, na film itd. Odnos je recipročan. Gradovi su, dakle, prijestolnice kulture, i to ne tek od stvaranja istoimenog programa Europske unije. Oni time postaju multimedij-ska mjesta koja iziskuju intermedijalnost.

Polazišne točke

Navedeni tekstovi primjeri su književne konkurencije oko 1800. godine. Radi se o dvjema recenzijama slike Caspara Davida Friedricha (1774–1840) *Wanderer am Gestade des Meeres* (*Šetač na morskoj obali*, 1810),⁶ poznatije kao *Mönch am Meer* (*Redovnik na morskoj obali*).⁷ Prvu su recenziju napisali Clemens Brentano

⁴ Heinrich von KLEIST, DER FINDLING, u: KLEIST: *Sämtliche Werke*, Brandenburger Ausgabe, vol. II/5, Basel/Frankfurt a.M.: Stroemfeld/Roter Stern, 1997, 19–58.

⁵ Jürgen E. MÜLLER, Intermedialität und Medienwissenschaft. Thesen zum State of the Art, *Monatsschrift für Kunstwissenschaft*, 3/2 (1994) 119–138; MÜLLER, *Intermedialität. Formen medialer kultureller Kommunikation*, Münster: Nodus-Publ., 1996; Irina O. RAJEWSKY, *Intermedialität*, Tübingen: Francke, 2002.

⁶ Werner BUSCH, *Caspar David Friedrich. Ästhetik und Religion*, München: Beck, 2003, 46.

⁷ Viola RÜHSE, 'Dies wunderbare Gemälde'. Ästhetische und kunstopolitische Aspekte in Texten von Clemens Brentano, Achim von Arnim und Heinrich von Kleist zu Caspar David Friedrichs Landschaftsgemälde 'Mönch am Meer', *Kleist-Jahrbuch*, (2013), 238–256, 254; Christian BEGEMANN: Brentano und Kleist vor Friedrichs Mönch am Meer. Aspekte eines Umbruchs in der Geschichte der Wahrnehmung (17. 2. 2006), *Goethezeitportal*, 54 http://www.goethezeitportal.de/db/wiss/epoche/begemann_wahrnehmung.pdf (pristup 15. srpnja 2019); Lothar JORDAN – Hartwig SCHULTZ (ur.), *Empfindungen vor Friedrichs Seelandschaft. Caspar David Friedrichs Gemälde 'Der Mönch am Meer' betrachtet von Clemens Bretano, Achim von Arnim und Heinrich von Kleist*. Frankfurt/Oder:

Sl. 1.: Caspar David Friedrich: *Wanderer am Gestade des Meeres*, 1808–1810

(Wikipedia: This work is in the public domain in its country of origin and other countries and areas where the copyright term is the author's life plus 100 years or fewer).

(1778–1842) i Achim von Arnim: «Razni osjećaji ispred Friedrichova morskog krajolika, pri čemu kapucin» («Verschiedene Empfindungen vor einer Seelandschaft von Friedrich, worauf ein Kapuziner», 1810).⁸ Drugu je na osnovi prve napisao Heinrich von Kleist: «Osjećaji ispred Friedrichova pejzaža duha» («Empfindungen vor Friedrichs Seelenlandschaft», 1810).⁹ Recenzije su primjer ekfrazе, tj. književnog opisa vizualnog umjetničkog djela. Ekfrazа može predstavljati i književnu ili retoričku formu kojom se nešto prikazuje na posebno živopisan i slikovit način, a time čitatelj ili slušatelj postaje gledateljem. Ekfrazа je, dakle, rani oblik intermedijalnosti, počam od Horacijeve (65. pr. Kr. – 8. pr. Kr.) formule *ut pictura poesis* u *Pjesničkom umijeću – Ars poetica* (18. – 13. ili 10. pr. Kr.),¹⁰ preko ispravka tog pogleda u *Laokoonu* (1766) Gottholda Ephraima Lessinga (1729–1781),¹¹

Kleist-Museum, 2004; Helmut SCHANZE, *Erfindung der Romantik*, Stuttgart: J. B. Metzler Verlag, 2018, 270-289.

⁸ Clemens BRENTANO: *Verschiedene Empfindungen vor einer Seelandschaft von Friedrich, worauf ein Kapuziner* (1810), u: BRENTANO, *Werke*, vol. 2, München: Hanser, 1964, 1034.

⁹ Heinrich von KLEIST, *Empfindungen vor Friedrichs Seelenlandschaft*, u: KLEIST, *Berliner Abendblätter*, München: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1959, 47-48.

¹⁰ Quintus HORATIUS FLACCUS, *Ars Poetica. Die Dichtkunst*, Stuttgart: Reclam, 1994, 27.

¹¹ Gotthold Ephraim LESSING, *Laokoon oder über die Grenze der Malerei und Poesie*, Stuttgart: Reclam, 1990.

do navedenih primjera iz njemačkog klasicizma i romantike. Ekfraza se i danas primjenjuje u umjetničkoj praksi. Tekst je i primjer intertekstualnosti jer je Kleist tekst Achima von Arnima i Clemensa Brentana, koji je bio ponuđen za objavu u Kleistovu časopisu *Berliner Abendblätter*, snažno preoblikovao i preuredio. U Arnimovu se tekstu «morski pejzaž» Caspara Davida Friedricha opisuje kao primjer romantične čežnje. No, kod Kleista Brentanova i Arnimova čežnja postaje revolucionarnom, uzvišenom beskonačnošću. Ta je čežnja uočljiva u gotovo neograničenom panoramskom medijskom pogledu na prirodu. Tako «morski krajolik» («Seelandschaft») postaje «krajolikom duše» («Seelenlandschaft») i jednim od mjesta izuma romantike kao prethodnice moderne.¹² Kleistove su korektore pritom i stilističke i sadržajne naravi. Njegova karakterizacija vizualnog efekta slike usporedbom i riječima «kao da su vjeđe odsječene» («als ob einem die Augenlider abgeschnitten wären»)¹³ u svojoj šokantnoj drastičnosti anticipira intenzitet i metode povijesnih avangardi s početka 20. stoljeća. No, taj primjer književne konkurencije u doba romantizma neće ostati bez posljedica.¹⁴ Clemens Brentano distancira se od Kleistova teksta koji je objavljen u časopisu *Berliner Abendblätter* i ostaje neprijateljski nastrojen prema Kleistu. Arnim, Brentano i Kleist sigurno su više puta sjedili za Njemačkim stolom mudraca (Deutsche Tischgesellschaft). Društvo je osnovano 18. siječnja 1811. godine u Berlinu jer su Arnim, jedan od osnivača društva, i Kleist, jedan od članova, u to vrijeme živjeli u Berlinu. Uobičajena politička uvjerenja bila su antifrancuski patriotizam i antisemitizam; antisemitizam posebice kod Arnima, koji je kod Kleista manje vidljiv.¹⁵ Kleistov časopis *Berliner Abendblätter* smatra se glasilom društva. Budući da su članovi društva bili kritički prema Napoleonovim osvajanjima, gotovo neprijateljski nastrojeni, postavljam tezu da su vijesti o francuskoj okupaciji i o ukidanju Dubrovačke Republike dovele do gotovo istodobne književne uporabe imena i povijesti Raguse među članovima Stola mudraca. Tako i Arnim i Kleist gotovo istodobno pišu o dubrovačkim potomcima.¹⁶ Ovaj put Heinrich von Kleist piše prvi, a slijedi ga Achim von Arnim.

¹² Werner HOFFMANN, Die Romantik – Eine Erfindung?, u: Caspar David Friedrich. Die Erfindung der Romantik, ur. Hubertus Gaßner, München: Hirmer, 2006, 20-31, 31.

¹³ KLEIST, Empfindungen vor Friedrichs Seelenlandschaft, 47.

¹⁴ Christian BEGEMANN, Brentano und Kleist vor Friedrichs «Mönch am Meer». Aspekte eines Umbruchs in der Geschichte der Wahrnehmung, *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 64 (1990), 54-95; Bernhard GREINER, Die Stimme des Lebens und die Materialität der Kunst, u: *Empfindungen vor Friedrichs Seelandschaft*, ur. Jordan – Schultz, 49-66; Rüdiger SAFRANSKI, *Romantik. Eine deutsche Affäre*, München: Hanser, 2007, 188, 238; Jens BISKY, *Kleist. Eine Biographie*, Berlin: Rowohlt, 2007, 424-428.

¹⁵ Stefan NIENHAUS, *Geschichte der Deutschen Tischgesellschaft*, Tübingen: Niemeyer, 2003, 204, 363.

¹⁶ Peter von MATT, *Verkommene Söhne, mißratene Töchter. Familiendesaster in der Literatur*, München/Wien: Hanser, 1995, 79.

Heinrich von Kleist: *Der Findling* / *Nahoče*

Mjesto je radnje na početku novele *Der Findling* / *Nahoče* (1811) Heinricha von Kleista Ragusa u kojoj vlada kuga. Kuga je ishodište konačne katastrofe. Novela počinje opisom situacije i lokacije:

«Antonio Piachi, bogati trgovac iz Rima, ponekad je u svojem trgovačkom poslu bio prisiljen ići na duga putovanja. Tada bi obično svoju mladu ženu Elvire ostavljao pod zaštitom rodbine. Jedno od tih putovanja odvelo je njega i sina mu Paola, jedanaestogodišnjeg dječaka, kojeg mu je rodila prva žena, u Ragusu. Dogodilo se da je tu izbila neka kužna bolest, koja je strašno užasavala grad i svu okolicu. Piachi, do čijih je ušiju ta vijest došla tek na putovanju, zaustavio se u predgrađu kako bi se raspitao o prirodi iste. Ali otkako je čuo da nevolja svakim danom postaje sve ozbiljnija i da se razmišlja o tome da se zaključaju vrata grada, briga za sina nadvladala je sve trgovačke interese: uzeo je konje i otišao je.»¹⁷

Kleist pripovijeda, kako je to formulirao Gerhard Naumann, u kaskadama.¹⁸ Njegove su metode posebna interpunkcija, ali i snažan ritam događanja i promjena. Već na samom početku radnje dešava se nešto kobno, situacija je opasna i ambivalentna. Nakon uvoda u radnju uvodi se spomenuto nahoče:

«Budući da je bio vani, primijetio je pored kola jednoga dječaka, koji je, kao da zaklinje, pružao ruke prema njemu i činilo se da je u stanju velike čuvstvenosti. Piachi je naredio da stanu, a na pitanje što želi, dječak je u svojoj bezazlenosti odgovorio da je zaražen, da ga progone panduri jer ga žele strpati u bolnicu gdje su mu već umrli otac i majka. Moli u ime svih svetih da ga povedu sa sobom i da ne dopuste da umre u gradu. Uhvatio je starca za ruku, stisnuo ju je i poljubio te je zaplakao nad njom. Piachi je u prvotnom užasu htio gurnuti dječaka daleko od sebe, ali kako je ovaj, u istom trenutku, promijenio boju i pao na tlo, dobri se starac sažalio. Izašao je sa sinom, plegao je dječaka u kola i nastavio je put s njim, iako zaista nije znao što bi s istim započeo».¹⁹

¹⁷ «Antonio Piachi, ein wohlhabender Güterhändler in Rom, war genötigt, in seinen Handelsgeschäften zuweilen große Reisen zu machen. Er pflegte dann gewöhnlich Elvire, seine junge Frau, unter dem Schutz ihrer Verwandten, daselbst zurückzulassen. Eine dieser Reisen führte ihn mit seinem Sohn Paolo, einem eilfjährigen Knaben, den ihm seine erste Frau geboren hatte, nach Ragusa. Es traf sich, daß hier eben eine pestartige Krankheit ausgebrochen war, welche die Stadt und Gegend umher in großes Schrecken setzte. Piachi, dem die Nachricht davon erst auf der Reise zu Ohren gekommen war, hielt in der Vorstadt an, um sich nach der Natur derselben zu erkundigen. Doch da er hörte, daß das Übel von Tage zu Tage bedenklicher werde, und daß man damit umgehe, die Tore zu sperren; so überwand die Sorge für seinen Sohn alle kaufmännischen Interessen: er nahm Pferde und reisete wieder ab». Autoričin prijevod Kleistova teksta odnosi se na KLEIST, *Der Findling*, 19-58, 19.

¹⁸ Gerhard NAUMANN (ur.), Vorwort, in: *Heinrich von Kleist. Kriegsfall – Rechtsfall – Sündenfall*. Freiburg: Rombach, 1994, 7-12, 7.

¹⁹ «Er bemerkte, da er im Freien war, einen Knaben neben seinem Wagen, der, nach Art der Fle-

S nahočetom je došlo do velike komplikacije, a kasnije i do katastrofe. Pod katastrofom se pritom podrazumijeva pogibija u smislu klasične tragedije:

«Još dok je na prvoj stanici pregovarao s krčmarima o načinu na koji ga se može riješiti, uhićen je na zapovijed policije koja je to nanjušila i tako on, njegov sin i Nicolo, to je bilo ime bolesnog dječaka, pod pratnjom bivaju transportirani na-trag u Ragusu. Nijedna Piachijeva pritužba zbog okrutnosti ove mjere nije urodila plodom. Stigavši u Ragusu, sva su trojica, pod nadzorom stražara, odvedeni u bolnicu, gdje je, doduše, on, Piachi, ostao zdrav, dječak se Nicolo oporavio od zla, ali se njegov sin, jedanaestogodišnji Paolo, od istog zarazio i za tri je dana umro».²⁰

Na kraju epizode priprema se povratak u Rim, čime završava raguzejska epizoda:

«Vrata grada ponovno su se otvorila i Piachi je, nakon što je pokopao sina, dobio dozvolu policije da otputuje. Ukrcao se u kola shrvan bolom i, pri pogledu na mjesto koje je pored njega ostalo prazno, uzme rupčić za useknjivanje da bi mu suze mogle krenuti, kad Nicolo, s kapom u ruci, dođe do kola i poželi mu sretan put. Piachi se nagne kroz prozor i glasom koji prekidaše žestoki jecaji upita ovoga želi li otputovati s njim. Čim je shvatio starca, dječak je kimnuo glavom i rekao: O da! Jako rado! a budući da su se predstojnici bolnice, na pitanje trgovca dobrima hoće li dječaku dopustiti da ode nasmiješili i uvjerali ga da je ovaj sin Božji i da nikome neće nedostajati, Piachi ga je velikim pokretom ruke podigao u kola i poveo sa sobom u Rim umjesto svojega sina.»²¹

henden, die Hände zu ihm ausstreckte und in großer Gemütsbewegung zu sein schien. Piachi ließ halten; und auf die Frage: was er wolle? antwortete der Knabe in seiner Unschuld: er sei angesteckt; die Häscher verfolgten ihn, um ihn ins Krankenhaus zu bringen, wo sein Vater und seine Mutter schon gestorben wären; er bitte um aller Heiligen willen, ihn mitzunehmen, und nicht in der Stadt umkommen zu lassen. Dabei faßte er des Alten Hand, drückte und küßte sie und weinte darauf nieder. Piachi wollte in der ersten Regung des Entsetzens, den Jungen weit von sich schleudern; doch da dieser, in eben diesem Augenblick, seine Farbe veränderte und ohnmächtig auf den Boden niedersank, so regte sich des guten Alten Mitleid: er stieg mit seinem Sohn aus, legte den Jungen in den Wagen, und fuhr mit ihm fort, obschon er auf der Welt nicht wußte, was er mit demselben anfangen sollte». KLEIST, *Der Findling*, 19-58, 19 (prijevod autorice).

²⁰ «Er unterhandelte noch, in der ersten Station, mit den Wirtsleuten, über die Art und Weise, wie er seiner wieder los werden könne: als er schon auf Befehl der Polizei, welche davon Wind bekommen hatte, arretiert und unter einer Bedeckung, er, sein Sohn und Nicolo, so hieß der kranke Knabe, wieder nach Ragusa zurück transportiert ward. Alle Vorstellungen von Seiten Piachis, über die Grausamkeit dieser Maßregel, halfen zu nichts; in Ragusa angekommen, wurden nunmehr alle drei, unter Aufsicht eines Häschers, nach dem Krankenhause abgeführt, wo er zwar, Piachi, gesund blieb, und Nicolo, der Knabe, sich von dem Übel wieder erholte: sein Sohn aber, der eilfjährige Paolo, von demselben angesteckt ward, und in drei Tagen starb». *Id.*

²¹ «Die Tore wurden nun wieder geöffnet und Piachi, nachdem er seinen Sohn begraben hatte, erhielt von der Polizei Erlaubnis, zu reisen. Er bestieg eben, sehr von Schmerz bewegt, den Wagen und nahm, bei dem Anblick des Platzes, der neben ihm leer blieb, sein Schnupftuch heraus, um seine

U nastavku priče Nicolo odrasta kod Piachija i njegove mlade žene. U Rimu taj dječak, sada već mladić, postaje sve razvratniji. Svoju mladu suprugu vara s konkubinom rimskog nadbiskupa. Na kraju priče gotovo da dolazi do incesta s pomajkom Elvirom, tako da pootac Piachi ubija posinka. Biva uhapšen i prije egzekucije moli da mu se ne da oprost kako bi se i u paklu mogao osvećivati Nicolu.

Achim von Arnim: *Marino Caboga*

Dramu *Marino Caboga* (1814) prvi je izdao izdavač C. H. F. Hartmann iz Leipziga u zbirci pripovijedaka *Landhausleben* (Ladanjski život) kao posljednje djelo pjesnika, koje je objavljeno 1826. godine.²² U uvodu je navedeno da se radi o pet pripovijesti koje su ispričane i napisane u stilu Giovannija Boccaccia (1313–1375), pa se radnja odvija na imanju jednog markiza od jedne nedjelje do jednog četvrtka.²³ Drama *Marino Caboga* pripovijest je koja je napisana za četvrtak. Prema fikcionalnim navodima u knjizi, prvi ju je put izvela novoizgrađena kazališna škola («zum erstenmal aufgeführt von der neu errichteten Theaterschule».)²⁴ Djelo je vjerojatno nastalo oko 1814. godine, ali nikad nije izvedeno, ni u Arnimovo vrijeme ni kasnije, a zamišljeno je kao drama za čitanje («Lesedrama».)²⁵

Tekst *Marino Caboga* izrazito je politički. Arnim je, prema Lotharu Ehrlichu, «u prostornom i vremenskom horizontu svoje domovine Pruske «konstruirao» odnos prava i pravde u povijesti i društvu za vrijeme i nakon Napoleonove vladavine» («im räumlichen und zeitlichen Horizont seines Vaterlandes Preußen während und nach der Napoleonischen Fremdherrschaft das für ihn essentielle Verhältnis von Recht und Gerechtigkeit in Geschichte und Gesellschaft».)²⁶ Suvremeno

Tränen fließen zu lassen: als Nicolo, mit der Mütze in der Hand, an seinen Wagen trat und ihm eine glückliche Reise wünschte. Piachi beugte sich aus dem Schlage heraus und fragte ihn, mit einer von heftigem Schluchzen unterbrochenen Stimme: ob er mit ihm reisen wollte? Der Junge, sobald er den Alten nur verstanden hatte, nickte und sprach: o ja! sehr gern; und da die Vorsteher des Krankenhauses, auf die Frage des Güterhändlers: ob es dem Jungen wohl erlaubt wäre, einzusteigen? lächelten und versicherten: daß er Gottes Sohn wäre und niemand ihn vermissen würde; so hob ihn Piachi, in einer großen Bewegung, in den Wagen, und nahm ihn, an seines Sohnes Statt, mit sich nach Rom.» *Id.*

²² ARNIM, *Marino Caboga*, 466–523.

²³ *Id.*, 466; Slavija KABIĆ, Dubrovčanin u njemačkoj drami: Achim von Arnim: «Marino Caboga», *Dubrovnik*, 2/3 (2004), 5–70, 9.

²⁴ ARNIM, *Marino Caboga*, 466.

²⁵ KABIĆ, Dubrovčanin u njemačkoj drami, 9–10.

²⁶ Lothar EHRLICH: «Die Befreiung von rechtlosen Gesetzen» Recht und Gerechtigkeit in Arnims Geschichtsdrama «Marino Caboga», u: *Romantik und Recht. Recht und Sprache, Rechtsfälle und Gerechtigkeit*, ur. Antje Arnold – Walter Pape, Berlin/Boston: De Gruyter, 2018, 177–186, 177; Friedrich SENGLE: *Das historische Drama in Deutschland. Geschichte eines literarischen Mythos*, Stuttgart: Metzler, 1969, 94–96; Hans Joachim KEUTZER, *Heinrich von Kleist*, München: Beck, 2011, 104.

političko polazište drame, koja se vjerojatno prepravljala nekoliko puta između 1814. i 1826,²⁷ položaj je Pruske nakon Bečkog kongresa 1815. godine. Povijesno je polazište povijest plemenitaške i plemenite Dubrovačke Republike u 17. stoljeću. Arnimu su tri knjige o povijesti jadranske metropole poslužile kao najvažnije historiografske reference. Knjigu Johanna von Müllera (1752–1809) *Vier und zwanzig Bücher Allgemeiner Geschichten besonders der Europäischen Menschheit* (*Dvadeset i četiri knjige općih priča, posebno o europskom čovječanstvu*)²⁸ Arnim je dobio na poklon 1812. godine od braće Grimm, Jacoba (1785–1863) i Wilhelma (1786–1859).²⁹ Druga je referenca knjiga *Erdbeschreibung* (*Opis Zemlje*) iz 1771. godine autora Antona Friedricha Büschinga (1724–1793). Arnim je bliski prijatelj autorova sina.³⁰ Treća je referenca knjiga Erharda Reuscha (1678–1740) *Alter und Neuer Staat des Königreichs Dalmatien* (*Stara i nova država Kraljevine Dalmacije*) iz 1718. godine.³¹ Arnim koristi duži citat iz Müllerova povijesnog djela s kojim drama i počinje, kao i imena (ili njihove talijanske oblike, poput Caboga za Kaboga, Kabožić, Kabužić). Iz Büschingova djela također uzima duži citat, kao i zemljopisne podatke i podatke o odnosu Dubrovačke Republike i Osmanskog Carstva. Od Reuscha preuzima informacije o Dubrovačkoj Republici. Arnim iz knjiga preuzima i informacije o velikom potresu od 6. travnja 1667. godine. Arnimova vrela minuciozno je istražila Renate Moering.³²

Osim spomenutih povijesnih izvora i intertekstnih veza s Kleistovom novelom, Arnimov tekst sadrži i autobiografske elemente, poput rane smrti roditelja i teškog odnosa s ujakom, koji će mu poslužiti kao motiv za oblikovanje naslovnog lika. Uloga ribareve kćeri i Marinove djevojke Marine te motiv ljubavi između patricija i građanke pokazuju daljnje intertekstne veze s građanskom tragedijom (»Bürgerliches Trauerspiel«) Gottholda Ephraima Lessinga (1729–1781) *Emilia Galotti* (1757, prvi put izvedenom u Braunschweigu 1772. godine). U obama djelima nailazimo na lik dobre djevojke srednjeg sloja koja se treba udati za plemića i tu i tamo na muški autoritet koji to pokušava spriječiti i ujedno zavesti djevojku. Međutim, najvažnija intertekstna referenca ostaje novela *Der Findling* Heinricha von Kleista.

²⁷ KABIĆ, Dubrovčanin u njemačkoj drami, 12.

²⁸ Johannes von MÜLLER, *Vier und zwanzig Büchern Allgemeiner Geschichten besonders der Europäischen Menschheit*, Tübingen: Cotta, 1810, 343–344.

²⁹ Renate MOERING, Quellen und Zeitbezug von Achim von Arnims Drama »Marino Caboga«, *Aurora*, 46 (1986), 262–280, 266.

³⁰ Anton Friedrich BÜSCHING, *Auszug aus seiner Erdbeschreibung*. Erster Theil. Hamburg: Bohn, 1771.

³¹ Erhard REUSCH – Giovanni LUCCIO, *Gründliche Beschreibung des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg: Monath, 1723. <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/reusch1723> (pristup 27. svibnja 2019).

³² MEORING, Quellen und Zeitbezug von Achim von Arnims Drama »Marino Caboga«, 262–280.

Sl. 2: Veduta Raguse iz knjige Erharda Reuscha, 1723, autoričina digitalna kopija

U dramskoj pripovijesti *Marino Caboga* Achima von Arnima središte radnje povezano je s katastrofalnim potresom. Tri godine nakon Kleistova teksta i nakon Kleistove smrti Achim von Arnim time reagira na Kleistov ›lektorat‹ prikaza slike *Wanderer am Gestade des Meeres* Caspara Davida Friedricha. Arnimov je tekst motivom potresa vezan i za Kleistovu novelu *Das Erdbeben in Chili* (*Potres u Chilliju*) iz 1807³³, u kojoj se Kleist referira na katastrofalni potres u Lisabonu 1. studenog 1755. godine. Preokret u Arnimovoj povijesnoj drami potres je u Ragusi 6. travnja 1667. godine, tijekom kojeg je grad teško stradao. Arnim tako koristi isto mjesto radnje kao i Kleist, no čini to topografski i povijesno daleko preciznije. Likovi u drami za čitanje *Marino Caboga* uz naslovnog su junaka prije svega Procoli Caboga, plemeniti Ragužanin i ujak Marina Caboge. Zatim Marinova djevojka Marina, nadalje Crook, nizozemski izaslanik na turskom dvoru i njegova kći Cornelia Crook. Tu su i Mitrovich i Czirich, Marinovi prijatelji iz puka, koji naslovnog junaka redovito obavještavaju o stanju u puku, a na kraju ga pokušavaju i osloboditi. Ostali su junaci Hitrov i drugi Morlaci itd. Mjesto je radnje Ragusa u vrijeme katastrofalnog potresa u travnju 1667. godine. U predgovoru drame sažima se radnja. Tekst je preuzet iz povijesnog opisa Johannesa von Müllera, citat je u drami naveden, a u ovom se radu citira iz prijevoda Slavije Kabić:

³³ Heinrich von KLEIST, *Das Erdbeben in Chili*, u: KLEIST, *Sämtliche Werke*. Brandenburger Ausgabe. Bd. II/3. Usp. i Hans-Jürgen SCHRADER, *Spuren Goethes in den Trümmern der Welt. Zur Bedeutung biblischer Bilder in Kleists ›Erdbeben‹*, *Kleist-Jahrbuch*, (1991), 34-52.

«Polako se Dubrovnik izdizao iz ruševina nakon velikog potresa: šest tisuća građana bilo je u njemu zatrpano, ostali su bili razasuti unaokolo. Veliko vijeće upravo je zasjedalo kada je udar potresa srušio palaču i pokopao cjelokupno plemstvo. Marino Caboga, strastveni mladić, koji je u Senatu ubio svoga strica, bio je u zatvoru kad se je srušio zid. I dok je sa svih strana plamtjela vatra, a razbojnici se udruživali zbog pljačke, njega je obuzela svijetla zamisao. Okupio je preživjele građane za spas rodnog mu grada i obnovio Dubrovnik.»³⁴

Tako se na kraju drame i Republika i stari poredak obnavljaju, a grad se vraća svojem idiličnom karakteru. No, koji se zapleti događaju prije toga? Devetnaestogodišnji patricij Marino Caboga vraća se u Ragusu nakon dugog izbjivanja. U Republici bogati postaju sve bogatiji, siromašni sve siromašniji, korupcija bjesni. Marinov ujak Procoli jedan je od korumpiranih gradskih autoriteta. Oteo je Marinovu zaručnicu, ribarsku kćer Marinu, i sada je pokušava zavesti. Nakon što je Marino koji je upravo navršio 18. godina izabran u Gradsko vijeće, dolazi do političke i osobne pobune. Narod prosvjećuje Marina pa Marin najprije optužuje Procolija za politička i društvena zlostavljanja. Nakon verbalnog napada ogorčeni junak ranjava Procolija i vjeruje da je ovaj mrtav. Tako tekst prema Lotharu Ehrlichu dobiva karakter «klasične tragedije u kojoj se spajaju privatni i javni sukobi» («klassischen Tragödie, in der sich private und öffentliche Konflikte verbinden»)³⁵ jer se Marino dobrovoljno javlja policiji; biva uhapšen, odvođe ga u zatvor u tvrđavi Lovrijenac i čeka smaknuće. Mudra kći nizozemskog izaslanika Cornelia Crook pokušava pomoći. Cornelia se pristaje udati za vojvodu od Raguse, ako bi Marino bio pošteđen, kuje i planovi kako bi ovaj, uz pomoć Turaka, mogao organizirati državni udar i sam postati vojvodom. Naslovni heroj sve to odbija. Prirodna pogibija, slučajnost ili Božja volja dovode do raspleta. Nakon katastrofalnog potresa grad je u velikoj mjeri uništen, umrli su i vojvoda i Procoli, koji je prije toga preživio Marinov napad, Cornelia tragično pogiba tijekom turskog juriša nakon potresa, ali Marino, koji je preživio potres, oslobađa se i spašava grad od napada Turaka, postaje upraviteljem Republike i ženi se Marinom. Prirodna katastrofa tako vodi u političku idilu. Prvi se čin događa u crkvi sv. Marije u Dubrovniku, drugi u tvrđavi Lovrijenac, u trećem se Dubrovčani i Marino ponovno

³⁴ ARNIM, Marino Caboga. Pripovijest kazališnog pisca za *četvrtak*, 30. «Langsam erhob sich Ragusa von den Trümmern des großen Erdbebens: sechstausend Bürger waren in demselben verschüttet, die übrigen zerstreut worden. Der große Rat war versammelt, als der Stoß den Palast einstürzte, welches den ganzen Adel begrub. Marino Caboga, ein leidenschaftlicher Jüngling, der im Senat seinen Oheim umgebracht hatte, war im Gefängnis, als die Mauer von dem Erdstoße brach. Indessen von allen Seiten Flammen aufloderten und Räuber sich rotteten, ergriff hoher Sinn Marino Caboga. Er rief die Reste der Bürger zur Rettung ihrer Vaterstadt zusammen, so stellte er Ragusa her». ARNIM, Marino Caboga, 467. MÜLLER, *Vier und zwanzig Büchern Allgemeiner Geschichten*, 223.

³⁵ EHRLICH, «Die Befreiung von rechtlosen Gesetzen», 182.

okupljaju u sada uništenoj crkvi sv. Marije. Svojim izjavama i djelima naslovni junak predstavlja visoko moralan, ali i mlad i buntovan lik.

Usporedba i zaključak

Kleistova je i Arnimova polazišna točka slična. Ragusa u obama djelima predstavlja mjesto radnje i u obama je djelima motor pripovijedanja katastrofa. Obojica autora citiraju *Dekameron* Giovannija Boccaccia. Obojica se pomoću anagrama i anafora igraju imenima protagonista i lokacija kao da bi se pukoj slučajnosti ili ipak providnosti riječi trebalo pripisati dublje značenje. Kleist govori i o tome da su vrata trgovačkoga grada zatvorena. Kao da iz ove formulacije izviruje povijesni *Zedlerov* leksikon i njegova natuknica o Dubrovačkoj Republici, ali i o kugi u gradu!³⁶ Arnim svoje djelo očito temelji na tada dostupnim knjigama o Ragusi, čak i citira iz njih. Obojica pišu u doba kada se vijest o Napoleonovu ukinuću Dubrovačke Republike proširila Europom. U obama djelima junaci su posinci.

No, kada se pomnije analiziraju, navedena djela dijametralno su suprotna. Kleistov je posinak dijaboličan. Arnimov je poput anđela osvete. I njihova su početna stajališta u osnovi suprotna, s obzirom na to da je Colino obično nahoće, a Marino plemeniti Raguzanin (iako je i on bez roditelja). Reference na Boccaccia također se razlikuju. Kleist se poziva na kugu u Firenci iz predgovora *Dekameronu*. Arnimu kao scenarij služi idilična pripovijest na seoskom imanju. I vrste su katastrofa različite. Kuga kod Kleista pokreće narativ koji se može nastaviti jedino u paklu, u besmisleni sizifovskom lovu. Za Arnima katastrofalni potres znači katarzu za dubrovačko društvo i cjelokupno moralno čišćenje narušenog reda. Kriza postaje prilikom za novi početak. Ragusa je kod Kleista policijska država, ona je disciplinirana i uredna. Arnimova Ragusa u početku je korumpirana država, koja, zahvaljujući prirodnoj katastrofi, političkoj prijetnji Turaka i naslovnom junaku, postaje političkom idilom pravde i zakona. No, sve se to može i nijekati. Nicolovo je društvo društvo tijela, užitka i blagostanja. Marinov je svijet svijet reda. Time ta dva djela tvore zrcalne vizije Dubrovačke Republike ubrzo nakon što ju je ukinuo Napoleon, neprijatelj klasika Kleista i romantičara Arnima.

Marino Caboga smatra se «djelom autora koji se [...] intenzivno bavi društvenim i političkim sukobima prijelaznog razdoblja» («das Werk eines Autors, der sich literarisch und lebenspraktisch intensiv mit den gesellschaftlichen und politis-

³⁶ Johann Heinrich ZEDLER, *Ragusa, Grosses vollständiges Universal-Lexikon*, vol. XXX, Graz: Akademische Drucks- und Verlagsanstalt, 1961 (Reprint izdanja iz 1741), 652-654, 651. <http://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&seitenzahl=335&bandnummer=30&view=100&l=de> (pristup 21. svibnja 2015).

chen Konflikten seiner Übergangsepoche auseinandersetzt»³⁷, s obzirom na to da je istovremeno pisao i o *Code Napoléon* i o njegovu uvođenju u njemačkim državama pod francuskom okupacijom (1814).³⁸

Djela likovne umjetnosti mogu koristiti kao polazna točka navedenih razmišljanja. Slika *Mönch am Meer* Caspara Davida Friedricha može se povezati s tekstom *Der Findling*. Paralele su prije svega vidljive na razini estetike i djelovanja. Kleist govori o zatvorenim vratima grada, pa tako i o zidinama, on možda poznaje i suvremene gradske vedute iz povijesnih knjiga. Friedrichova slika, s druge strane, prikazuje beskonačnost morskog pejzaža. Ali, kako na Friedrichovoj slici, tako je i u Kleistovoj noveli riječ o moćnoj prirodi, čak i ako se u tekstu ne govori samo o nasilnoj prirodi, izraženoj kugom, nego i o nasilju ljudi i nasilju nad ljudima. I ovdje su očni kapci recipijenta, pomoću drastičnosti prikaza, gotovo odsječeni.

Kroz beskonačnost i usamljenost Friedrich prikazuje motiv uzvišenosti (‹das Erhabene›). Kleist ide čak i korak dalje. Kroz kontigvitet ukazuje na granice i na nedostatke uzvišenog u njegovoj sabotaži. Pokazuje li se Bog u uzvišenosti (kao kod Friedricha) ili je napustio svijet, pa je on prepušten slučajnosti i sebi samom? U obama primjerima intenzitet djelovanja prouzrokuje perceptivni šok: ‹kao da su vjeđe odsječene.›³⁹ I tekst tako postaje ‹krajolikom duše› (‹Seelenlandschaft›). Zidine, preuzete iz literature, ovdje su zidine zatvora i usuda.

Arnimov se tekst također djelomice temelji na slučajnosti, ali na kraju čovjek, priroda i grad više nisu prepušteni sami sebi. Oslobođanjem naslovnog junaka i spasenjem Republike nastaje novi (stari) poredak. Arnimova polazišna točka, ali i završna, nije bezgranična uzvišenost nego veduta s pogledom na grad sa zidinama, koje, uz more i vrtni krajolik, znače restauraciju. Autorovo revizionističko, post-katastrofalno stajalište time revidira Kleistovu viziju Raguse, a možda i drastičnu i izrazito modernu viziju krajolika Caspara Davida Friedricha. Usprkos pogibiji, tekst ostaje ‹morskim pejzažem› s gradom (‹Seelandschaft›) jer već na početku saznajemo da će Grad i Republika biti spašeni. Zidine, preuzete iz historijske literature, ovdje su – čak i kao srušene – utjelovljenja providnosti.

No, kako je danas? Dubrovnik je turistička metropola i medijska tema. O tome svjedoči npr. američka serija *Game of Thrones* (*Igra prijestolja*, 2011–2019), koja se snimala i u Dubrovniku i u Splitu. Dubrovnik, a zasigurno i Split, tako pridonose globalnoj povijesti književnosti, kulture i medija. Dubrovnik, ali i Split, Pula, Zadar, Rijeka, Zagreb, Varaždin, Osijek: ti su gradovi sami po sebi mediji jer u sebi spajaju urbanizam, umjetnost, znanost i obrazovanje; život. Oni su često

³⁷ EHRLICH, ‹Die Befreiung von rechtlosen Gesetzen›, 178..

³⁸ *Id.*

³⁹ KLEIST, *Empfindungen vor Friedrichs Seelenlandschaft*, 47–48, 47.

tema književnih, umjetničkih, tehničkih i digitalnih medija, a time i jedne intermedijalno orijentirane znanosti o književnosti.

Literatura

ARNIM, Achim von, Marino Caboga. Pripovijest kazališnog pisca za četvrtak, *Dubrovnik. Časopis za književnost i znanost*, XV/2-3 (2004), 29-70.

ARNIM, Achim von: Marino Caboga, u: ARNIM: *Sämtliche Romane und Erzählungen*, vol. III. München: Hanser, 1965, 466-523.

BEGEMANN, Christian, Brentano und Kleist vor Friedrichs «Mönch am Meer». Aspekte eines Umbruchs in der Geschichte der Wahrnehmung, *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 64 (1990), 54-95.

BEGEMANN, Christian, Brentano und Kleist vor Friedrichs Mönch am Meer. Aspekte eines Umbruchs in der Geschichte der Wahrnehmung (17. 2. 2006), *Goethezeitportal*, 54 http://www.goethezeitportal.de/db/wiss/epoche/begemann_wahrnehmung-1.pdf (pristup 15. srpnja 2019).

BISKY, Jens, *Kleist. Eine Biographie*, Berlin: Rowohlt, 2007.

BRENTANO, Clemens, Verschiedene Empfindungen vor einer Seelandschaft von Friedrich, worauf ein Kapuziner (1810), u: BRENTANO, *Werke*, vol. 2, München: Hanser, 1964, 1034.

BUSCH, Werner, *Caspar David Friedrich. Ästhetik und Religion*, München: Beck, 2003.

BÜSCHING, Anton Friedrich, *Auszug aus seiner Erdbeschreibung*, Erster Theil. Hamburg: Bohn, 1771.

EHRlich, Lothar, «Die Befreiung von rechtlosen Gesetzen» Recht und Gerechtigkeit in Arnims Geschichtsdrama «Marino Caboga», u: *Romantik und Recht. Recht und Sprache, Rechtsfälle und Gerechtigkeit*, ur. Antje Arnold – Walter Pape, Berlin/Boston: De Gruyter, 2018, 177-186.

ERSTIĆ, Marijana, *Dubrovnik intermedial. Zwischen Idyll und Katastrophe*, Siegen: Universitätsverlag Siegen – UniverSi, 2020.

GREINER, Bernhard: Die Stimme des Lebens und die Materialität der Kunst, u: *Empfindungen vor Friedrichs Seelandschaft*, ur. Lothar Jordan – Hartwig Schultz, Frankfurt/Oder: Kleist-Museum 49-66.

HOFFMANN, Werner, Die Romantik – Eine Erfindung?, u: *Caspar David Friedrich. Die Erfindung der Romantik*, ur. Hubertus Gafner, München: Hirmer, 2006, 20-31.

HORATIUS FLACCUS, Quintus, *Ars Poetica. Die Dichtkunst*, Stuttgart: Reclam, 1994³.

JORDAN, Lothar / Hartwig SCHULTZ (ur.), *Empfindungen vor Friedrichs Seelandschaft. Caspar David Friedrichs Gemälde «Der Mönch am Meer» betrachtet von Clemens Brentano, Achim von Arnim und Heinrich von Kleist*. Frankfurt/Oder: Kleist-Museum, 2004.

KABIĆ, Slavija, Dubrovčanin u njemačkoj drami: Achim von Arnim: «Marino Caboga», *Dubrovnik*, 2/3 (2004), 5-70.

KEUTZER, Hans Jochim, *Heinrich von Kleist*. München: Beck, 2011.

KLEIST, Heinrich von, *Empfindungen vor Friedrichs Seelenlandschaft*, u: KLEIST, *Berliner Abendblätter*, München: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1959, 47-48.

KLEIST, Heinrich von, *Der Findling*, u: KLEIST, *Sämtliche Werke. Brandenburger Ausgabe*, vol. II/5, Basel/Frankfurt a.M.: Stroemfeld/Roter Stern, 1997, 19-58.

KLEIST, Heinrich von, *Das Erdbeben in Chili*, u: KLEIST, *Sämtliche Werke. Brandenburger Ausgabe*, Bd. II/3, Basel/Frankfurt a.M.: Stroemfeld/Roter Stern, 1997.

LESSING, Gotthold Ephraim, *Laokoon oder über die Grenze der Malerei und Poesie*, Stuttgart: Reclam, 1990.

MATT, Peter van, *Verkommene Söhne, mißratene Töchter. Familiendesaster in der Literatur*, München/Wien: Hanser, 1995.

MOERING, Renate, *Quellen und Zeitbezug von Achim von Arnims Drama «Marino Caboga»*, *Aurora*, 46 (1986), 262-280.

MÜLLER, Johannes von, *Vier und zwanzig Büchern Allgemeiner Geschichten besonders der Europäischen Menschheit*, Tübingen: Cotta, 1810, 343-344.

MÜLLER, Jürgen E., *Intermedialität und Medienwissenschaft. Thesen zum State of the Art*, *Montage/av*, 3/2 (1994) 119-138.

MÜLLER, Jürgen E., *Intermedialität. Formen medialer kultureller Kommunikation*. Münster: Nodus-Publ., 1996.

NAUMANN, Gerhard (ur.), *Vorwort*, in: *Heinrich von Kleist. Kriegsfall – Rechtsfall – Sündenfall*. Freiburg: Rombach, 1994, 7-12.

NIENHAUS, Stefan, *Geschichte der Deutschen Tischgesellschaft*. Tübingen: Niemeyer, 2003.

REUSCH, Erhard – LUCCIO, Giovanni, *Gründliche Beschreibung des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg: Monath 1723. <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/reusch1723> (pristup 27. svibnja 2019).

RAJEWSKI, Irina O., *Intermedialität*, Tübingen: Francke, 2002.

RÜHSE, Viola, «Dies wunderbare Gemähle». Ästhetische und kunstopolitische Aspekte in Texten von Clemens Brentano, Achim von Arnim und Heinrich von Kleist zu Caspar David Friedrichs Landschaftsgemälde «Mönch am Meer», *Kleist-Jahrbuch*, (2013), 238-256.

SAFRANSKI, Rüdiger, *Romantik. Eine deutsche Affäre*, München: Hanser, 2007.

SCHANZE, Helmut, *Erfindung der Romantik*, Stuttgart: J. B. Metzler Verlag, 2018.

SCHRADER, Hans-Jürgen, *Spuren Goethes in den Trümmern der Welt. Zur Bedeutung biblischer Bilder in Kleists «Erdbeben»*, *Kleist-Jahrbuch*, (1991), 34-52.

SENGLE, Friedrich: *Das historische Drama in Deutschland. Geschichte eines literarischen Mythos*, Stuttgart: Metzler, 1969.

ZEDLER, Johann Heinrich, *Ragusa, Grosses vollständiges Universal-Lexikon*, vol. XXX, Graz: Akademische Drucks- und Verlagsanstalt, 1961 (Reprint izdanja iz 1741), 652-654. <http://www.zedler-lexikon.de/index.html?c=blaettern&seitenzahl=335&bandnummer=30&view=100&l=de> (pristup 21. svibnja 2015).

Summary

Dubrovnik Intermedial: Between the Idyll and the Catastrophe

Ragusa, now Dubrovnik, is a unique city. The former Republic remained independent for over six centuries (between 1204 and 1808), during the period of dominance of Venice/Austria/Ottoman Empire. Although Shakespeare (1564–1616) wrote about Illyria (Ragusa) in the comedy *Twelfth Night* (1602, published in 1623), in the German-speaking world, the interest in Ragusa was aroused only in the 19th century. It was during the Napoleon's rule (1769–1821) that the Republic of Ragusa was abolished by Napoleon's emissary, Marshal Marmont (1774–1852) in 1808. In 1815, after the fall of Napoleon, at the Congress of Vienna, the Republic was passed to the Habsburg Monarchy and it remained the integral part of the Illyrian Province until the end of the First World War. From the beginning of the 19th century, the increased interest in the former Republic of Ragusa in German-speaking countries was noticed, reflected in literary circles, as well. While in the previous centuries it was described as an idyllic place, for example in Marin Držić's (1508–1567), William Shakespeare's or Ivan Gundulić's (1589–1638) works, the 19th century authors saw the former Republic as a place of catastrophe. The article focuses on two texts: on the short story *Der Findling* (1811) by Heinrich von Kleist (1777–1811) and on the drama *Marino Caboga* (1814) by Achim von Arnim (1781–1831).

